

1989-06-18

1989:2

 Redaktör Bengt Gill
 Tel 0650 - 19 121

En ny FoB:

Med utsikt mot kiselgläntan

Åter har riksdagen tagit ett beslut om en ny FoB. Det har skett efter sedvanlig granskning av en expertutredning, FoB-kommissionen och departementen. Behoven har slagits fast av en majoritet som dock inte är större än att samma vända kan förväntas nästa gång igen. FoB-kommissionen har nämligen fått detta uppdrag liksom att övervaka att allt går rätt till.

Någon register-FoB blir det inte heller denna gång. Det enda som vi kan se som en helt klar förbättring är att nya tekniska hjälpmedel kan bidra till en uppsnabbning.

Det ankommer på oss KSP-are ute i kommunerna att visa att vi klarar denna nya utmaning. Vi har längre krävt snabbare resultat. Nu ankommer det på oss att klara vår del och samtidigt visa att datormognaden i kommunerna är god.

En annan förbättring är att vi denna gång får resultat på färdstätt och arbetad tid. Dessutom kommer vi att få utbildningsstatistik, vilket kan bli en bumerang mot FoB-en, eftersom det var detta som stormen riktade sig mot 1970.

Bakgrunden till bekymren är den snabba tekniska utvecklingen som ger möjligheter, men också inger oro.

Den integrerade kretsen som startade den mikroelektroniska revolutionen fyller 30 år i år.

Den har fört människan till månen, den har gett alla skolungar fickräknare och den har gett oss fantastiska arbetsredskap.

Men den har också gett oss integritetsdebatten, viruspoliser och en

debatt om elektromagnetiska fält.

KSP är ungefär jämgammal med kretsen och våra arbetsätt har successivt förändrats med denna.

Skillnaden är att medan världen med förtjusning noterar tekniska framsteg som månprojektet (som inte varit möjligt utan kretsarna), så är användningen i administrativa system inte lika populär (och då kanske speciellt i den offentliga sektorn).

Industrins företrädare klagar ofta på den låga effektiviteten i den offentliga sektorn men fördömer samtidigt de möjligheter till förbättringar främst av planeringsunderlaget, som t ex en uppsnabbning av FoB-en skulle ge.

Den eviga svårigheten är att förklara att kommunerna behöver ett bra underlag precis som företagen. Kommunerna arbetar med en given marknad, den grupp människor som bor eller arbetar i kommunen.

Kommuner kan inte flytta sin produktion någon annanstans eller lägga ner om den är olönsam. Kommuner kan inte bara välja ut de lönsammaste kunderna. Kommuner måste tänka långt fram med dyrbara investeringar i fastigheter, tekniska nät, gator skolor etc. En annan sak är att många kommuner satsat alltför mycket i dagsfrågor och "glömt" de tunga investeringar i stadsstrukturen som vi ska vara bäst på.

Det pedagogiska problemet är att kunna förklara för andra att vi inte är intresserade av Sebastian och Sebasta Svensson i sig utan av summan av Svenssönerna i ett bostadsområde. Tyvärr måste sum-

man bygga på ett bra grundmaterial. Någonstans måste alltså grunduppgifterna finnas så att de kan sammanställas till statistik, men inte nås av vem som helst.

1990 års FoB blir därför en kompromiss mellan dessa krav. Vi får den statistik vi behöver från SCB och SCB står för säkerheten. Det blir emellertid krångligare för forskare, kommuner och andra att i efterhand göra beställningar ur FoB-materialet.

FoB-beslutet är alltså något mer omfattande än vad jag trodde bara för ett halvår sedan. Det ankommer nu på våra arbetsgrupper att se till att genomförandet blir bra. FoB-gruppen som tidigare stöttat mitt arbete i expertgruppen på ett bra sätt har nu fått en ny stor uppgift. Det gäller att samordna KSPs krav på SCB från våra olika arbetsgrupper som KOPI, Kompass och AMIKO.

I avvaktan på resultat från nästa FoB kan vi bara konstatera att utvecklingen rasar på. 1.020.000 transistorer på ett enda chip är läget nu 30 år efter födelsen. Det betyder att 13 år efter det att superdatorn Cray-1 lanserades kan datorer med motsvarande kapacitet ta klivet upp på skrivbordet. Samtidigt noteras att Sveriges första superdator pensioneras och placeras på museum (fem år gammal).

Ha en skön sommar, fri från transfor, neurala datorer och tunnlande elektroner, som blir några av de nya ord som vi kanske måste lära oss till hösten.

□ Lars Malmborg

Prognosgruppens studiebesök i Holland

Vi prognosmakare är ju ute och reser ibland. Så nog var det naturligt att KSP:s prognosgrupp gav sig ut på en resa. För att studera hur man hanterar prognoser på regional och lokal nivå i ett annat land åkte vi till Holland i slutet av maj.

Varför just Holland frågar ni kanske. Ett nordiskt land låg väl närmare till hands? Jo, i och för sig, men vi känner dock ganska väl till prognostänkandet i de andra nordiska länderna genom kontakter vi fått vid nordiska statistiker-möten och demografiska symposier.

Att vi valde Holland berodde främst på NIDI och Nico Keilman. NIDI är en förkortning av Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute och Nico är forskare vid detta institut. Siv i vår grupp har känt Nico sedan 1984. Han har bl a gästföreläst på Regionplanekontoret. Vi andra i gruppen har främst sett Nicos namn bland de referenser som Siv hänvisat till i sina artiklar om osäkerhet bl a i KSP:s rapportserie. Under de två arbetsdagar som vi var i Holland höll vi till i NIDIs lokaler i centrala Haag och dit kom forskare och demografer från universitet och andra institutioner och presenterade sina arbeten och deltog i diskussioner. Nico var också med oss på måndagskvällen som värd för den utsökta middag som NIDI bjöd på.

Tack NIDI och Nico för Ert fina värdskap!

Vad gör man då på NIDI?

NIDI är ett oberoende vetenskapligt institut som arbetar med demografiska frågor både på nationell och internationell nivå. Vid institutet bedrivs forskning om bakgrund och orsaker till befolkningsutvecklingen samt conse-

kvenser av olika demografiska trender. Även studenter och forskare från andra håll är välkomna till NIDI. Institutet ger information och råd i demografiska frågor samt organiserar kurser och annan undervisning för demografer.

Den forskning som bedrivs vid NIDI kan hänföras till fem huvudområden, nämligen

1. Beslutsprocesser vad avser fertiliteten
2. Hushållstrender och sociala nätverk
3. Rumsliga trender och migration
4. Demografisk forskning i tredje världen
5. Framtidstrender och sociala konsekvenser av befolkningsutvecklingen.

Vi intresserade oss i första hand för frågor inom det femte forskningsområdet, alltså prognoserna och dess konsekvenser. Inom NIDI har man ägnat stort intresse åt metodologiska frågor för de prognoser som tas fram såväl på nationell som regional nivå. Forskningen fokuseras också mot prognoser för speciella grupper inom totalbefolkningen, t ex utvecklingen bland utländska arbetare vad avser livsstil, födelsekontroll och efterfrågan av olika slag av undervisning.

DEMOS finns även i Holland!

Sven Gunnar satte upp en förvånad min när han fann skrifter med beteckningen DEMOS på publikationsbordet. Det var dock inte reklam för Kommundatas prognosmodell utan en tidskrift som ges ut av NIDI tio gånger per år. Den spelar en viktig roll i institutets arbete med att föra ut resultat från den demografiska forskningen till en vidare krets.

NIDIs regionala befolkningssprognoser

"Planverket" i Haag bad år 1986 NIDI att tillsammans med forskare från Tekniska universitetet i Delft utveckla en modell för en regional befolkningsprognos. Prognosen skulle enligt de givna kriterierna ge resultat för ettårsklasser och kön för 44 regioner fram till år 2015. Resultaten skulle vara konsistenta med den nationella prognosen från nederländska statistiska centralbyrån.

Professor Frans Willekens, tillika ställföreträdande chef för NIDI, gav oss en ingående beskrivning av prognosmodellen och visade med sin PC olika uttagsmöjligheter och resultat som kommit fram för olika intressanta regioner i Holland. Modellen är av en multi-regional typ vilket innebär att man beaktar flyttningar mellan de olika regionerna. I våra vanligaste modeller brukar vi ju endast arbeta med flyttningar ut och in från vår region eller kommun. I NIDIs modell arbetar man med ettårsklasser och kön samt 44 flyttningsriktningar (43 inom landet samt utlandsflyttningar) utöver frukt-samhetstal och dödsrisker, av vilket man kan förstå att det blir många antaganden som måste göras och ett omfattande räknearbete. Samtliga tal utom immigrationen anges som frekvenser/risker.

Konsistensproblemet – dvs hur man skall få summan för delområdena att överensstämma med riksprognosen – hade lösts så att man gör två körningar med ändringar av frekvenserna emellan. Fråga oss inte hur men genom dessa manipulationer hade man fått summan för förändringstalen – födda, döda och flyttande – att överensstämma.

Man har tagit fram ett flertal olika alternativ. I huvudalternativet får man en fortsatt folkökning

fram till år 2000 i de större städerna men sedan väntas folkmängden minska. Den största folkökningen med 45% fram till sekelskiftet väntas i IJsselmeer-poldrarna öster om Amsterdam.

Hushållsprognoser – två olika ansatser

Vårt intresse för lokala hushållsprognoser i Sverige har ju ökat de senaste åren. Fortfarande är det dock den gamla hushållskvotsmo-

dessa modeller synes ge resultat som är användbara i planeringsarbetet. Vi fann dock att underlaget i form av statistik på regional nivå är bättre i Sverige. Man fick förlita sig på en survey från 1985, eftersom man inte kunnat göra en fullständig FoB under 1980-talet. Man var faktiskt avundsjuk på vår FoB- och migrationsstatistik.

Vi i prognosgruppen:

Siv Schéele, Stockholm, sammankallande

Jeanette Bandel Bäckman, Stockholm

Göran Byrsell, Staffanstorp

Anders Lundberg, Göteborg

Sven Gunnar Lönn, Göteborg

Bengt Nilsson, Malmö

Seminarium om osäkerhet

Tillsammans med ett antal forskare vid NIDI diskuterades osäkerheten i prognoserna. Våra duktiga flickor Siv och Jeanette hade förberett seminariet från svensk sida och kunde visa prognosfelets variationer i olika bostadsbestånd i prognoser som tagits fram i kommuner i Stockholmsregionen. I dessa delområdesprognoser finner man de största prognosfelen i ungdomsåldrarna där också rörligheten är störst.

Från NIDIs sida redovisade Nico studier som gjorts om osäkerheten i de holländska riksprognoserna och hur man genom förbättrade metoder hade fått ner prognosfelen. I detta material var det främst i de yngsta och de äldsta åldrarna som felet fanns. Det största intresset ägnades därför åt metodiken i antagandena om fruktsamhet och dödlighet.

Övriga aktiviteter

Vi i arbetsgruppen fick också uppleva Amsterdam under en weekend. Vi strosade på de folkrika gågatorna på lördagseftermiddagen och använde söndagen till bl a kanalbåtfärd och museibesök. Eftermiddagskaffet intogs på cafeet på American Hotel, ett ställe som enligt Siv var lämpat för intellektuella övningar. Därför kombinerades tårtätandet med ett sammanträde med arbetsgruppen, där vi diskuterade erfarenheterna av flyttkonferensen i Gävle och vårt pågående projekt om nya gemensamma analystabeller för delområdesprognoser.

Vid penna och dator:
Bengt och Göran

Prognoser för 714 kommuner

Vi fick också beskrivet för oss hur man gör prognoser för kommunerna i Holland. Tyvärr fick vi dock inte de kontakter med lokala prognosmakare i en kommun som vi önskade. De största kommunerna har eget folk som gör prognoser medan mindre kommuner anlitar konsulter eller universitet för prognosarbetet. Statistik som underlag och ingångsfolkmängd får man från statistiska centralbyråer vad gäller kommunnivån. Delområdesstatistik får man själv producera ute i kommunerna från sina befolkningsregister.

Vid universitetet i Delft har man utvecklat en modell för befolkningsprognoser för de 714 kommuner som finns i Holland. Modellen kallas PRIMOS (Projection, Information and Monitoring System). Modellen avser att ge en indikation på relation mellan utbud och efterfrågan på regionala bostadsmarknader och baseras på de lokala bostadsbyggnadsprogrammen. Även denna modell är multiregional.

dellen som de flesta använder.

Men SCB, SIB, Boverket och vår egen KABO-grupp gör ansträngningar för att förbättra metodiken. Kanske kan vi i prognosgruppen genom kontakterna i Holland dra vårt strå till stacken.

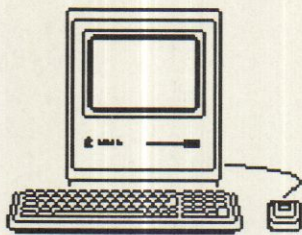
De två modeller som vi fick presenterade för oss var båda flödesmodeller, d v s man gör antaganden om hur flödena går mellan de olika hushållstyperna. En viss likhet finns med den modell som Siv och Jeanette använder i Stockholmsregionen.

I NIDIs modell delar man in befolkningen i 11 klasser efter hushållstillhörighet. Genom "jumping densities" skriver man fram folkmängden, varvid antalet hushåll faller ut. I den andra modellen som framtagits av Peter Hooimeier vid universitetet i Utrecht var tillvägagångssättet ungefär likartat. Det uppstod dock en diskussion om hur man sammanför män och kvinnor i modellerna. Man utgick från kvinnorna men var oeniga om åldern på de män som kunde kopplas samman med dessa kvinnor.

Som sammanfattande erfarenheter kan vi säga att våra vänner i Holland lägger ner ett stort arbete på att konstruera modeller och att

MACINTOSH- ANVÄNDARE!

Nu är det dags igen!

Vi träffas för en ny

MAC-dag

i Lund den 29 augusti

Vi hoppas få hyra en lokal på Ideon även denna gången.

Programmet är inte definitivt ännu men vi hoppas kunna bjuda på bl a följande innehåll:

- Användning och utbyggnad av HyperCard, SuperCard
- Kartografi 2D
- DeskTop Publishing- vad bör man tänka på?
- WingZ - bättre än Excel?
- Kommunikation med andra datorer

Dessutom smått och gott från KSP-kollegers egna försök med olika program. Samt naturligtvis tid för utbyte av erfarenheter - oss Macanvändare emellan. Kom gärna med förslag till ytterligare programpunkter.

Anmäl Ditt intresse till Bengt Nilsson, tel 040 - 34 10 64 eller till Bengt-Åke Leijon tel 046 - 15 50 45 så ger vi mer information när vi spikat programmet. Liksom förra gången räknar vi med en mindre avgift för lokal etc. **Välkommen till Lund i slutet av augusti!**

KSP:s Macanvändargrupp

Vill Du vara med i KOPI- gruppen?

Som Du vet så bedrivs en stor del av KSPs aktiva arbete i dess arbetsgrupper. KOPI-gruppen (KOMMunal PlaneringsInformation) är den grupp som har tagit till uppgift att arbeta med ADB-frågorna. Vi vill gärna ligga i framkant, hänga med i den tekniska utvecklingen, informera om vad som händer och påverka ADB-frågorna så att inte statistikförsörjningen och planeringssekreterarnas arbete glöms bort i den allt snabbare datoriseringen av våra kommuner. Detta gör vi genom studiebesök, sammanträden m m. Vi är för närvarande sju personer. Vårt arbete brukar resultera i kurser och seminarier för KSPs medlemmar, liksom skriftliga rapporter och artiklar i KSP-nytt m fl organ.

Just nu vill vi ha förstärkning i arbetsgruppen. Eftersom vi som arbetar i den representerar större organisationer så vill vi gärna ha in en person från en mindre kommun. Det är inte något krav att Du är särskilt kunnig i ADB, men Du måste ha tid och möjlighet att delta i våra sammanträden och studiebesök samt då och då kunna medverka vid de aktiviteter som vi ordnar.

Tycker Du att arbetet låter intressant eller har du någon som Du tror passar så ta kontakt med någon av oss i gruppen:

Hans Ekholm, Svenska Kommunförbundet, Stockholm
Björn Eldh, Stockholms läns landsting
Bengt Åke Leijon, Lund
Ronnie Lind, Halmstad
Annalena Löfgren, Umeå
Sven Gunnar Lönn, Kommundata, Göteborg
Kjell Sahlin, Stockholm USK

Nya medlemmar:

Göran Andersson, utredare
Svenska kommunförbundet, Lund
Peter Mattsson, ekonomisekreterare
Ekonomikontoret, Nybro kommun
Ingrid Näsström, planeringssekreterare
Kommunkansliet, Kils kommun
Annica Rumby, utredningssekreterare
Kansliet Gagnefs kommun

BRAINTRAIN 3

De först öppnade rätta lösningarna på Braintrain 2 kom från Rolf Georgson, Gislaved, Bengt Nilsson, Malmö och Staffan Johansson, Uddevalla. De senare påstår sig ha löst uppgiften "on the train". Vinnarna får ett stort grattis samt penninglott.

Lösningen är S=1, K=2, A=4, F=7, O=8 och P=9

BRAINTRAIN 3 är av en annan typ, ett korsord med siffror i stället för bokstäver. 1L står för lodrätt 1, 2V står för vågrätt 2 o s v.

1L = 4L x 4L
2L = 4L x 2
3L = 2L x 2L
4L = 10V x 2 + 5V + 1
8L = 6V x 5V + 1
2V = 1L x 1L x 22 - 1
5V = 9V x 10
7V = 3L x 6 - 3
10V = 5V x 9V
11V = 2L x 7

Lösningen skickas till:
Lars Malmborg
Kalmar kommun
Näringslivs- och utredn kont
Box 611
391 26 Kalmar

